

Kunstenaar Armando tussen Duitsland en Nederland

Portret bij de 85e verjaardag van Armando

[Achtergrond](#) - 17 september 2014 - Auteur: Britta Bendieck

Een van Nederlands meest veelzijdige kunstenaars, Armando, viert donderdag zijn 85e verjaardag. Sinds 1979 woont hij in Berlijn en Potsdam en is hij een belangrijke intermediair tussen Nederland en Duitsland geworden, schrijft onderzoeker Britta Bendieck.

Het meeste werk van schrijver, schilder, dichter, beeldhouwer, violist en theater- en documentairemaker Armando vindt zijn oorsprong in de bossen rond het beruchte concentratiekamp Amersfoort. Daar zag hij als kind het geweld van de Duitsers, dat een diepe indruk op hem heeft gemaakt. Na de oorlog zag hij de omkering van de rollen, toen Nederlanders SS'ers, NSB'ers en collaborateurs opsloten in Kamp Amersfoort. Hij raakte gefascineerd door de omstandigheden waaronder mensen tot kwaad en gewelddadigheid in staat zijn.

In al zijn werken lijkt hij één centraal en tegelijk ook universeel onderwerp te belichten: de tragedie van de mens. Armando heeft als naoorlogs kunstenaar veelvuldig – in zijn eigen woorden – de “medemens” tot een fijne glimlach verleid, ontroerd, wakker geschud en niet in de laatste plaats geïrriteerd en tot heftige debatten geprovoceerd.

Ook na zestig jaar is Armando's rijke oeuvre nog altijd actueel. Nog steeds, en nu versterkt door de globalisering, worstelt de samenleving met identiteit en hebben mensen behoefte zich van elkaar af te zetten. Dat maakt de thema's van Armando's werk tijdloos.

Interviews met Nederlandse SS'ers

[Britta Bendieck](#) is in 2017 gepromoveerd op een onderzoek naar Armando. De titel van haar dissertatie is: 'Aufzeichnungen über den Feind. Armando, Deutschland und der Niederländische Erinnerungsdiskurs. Dit proefschrift is te bestellen via dia@uva.nl

In zijn artistieke en literaire werk zocht Armando beelden van 'de vijand' op. Door in contact te treden met 'de vijand', door hem een stem te geven, stelde hij bestaande clichés ter discussie en droeg hij op zijn eigen wijze bij aan een zich

snel ontwikkelend herinneringslandschap in Nederland. Al in 1967 liet hij samen met de Nederlandse dichter Hans Sleutelaar de 'ergste vijand', Nederlandse vrijwillige SS'ers, in eigen woorden hun eigen verhaal over de oorlog vertellen. Het leidde tot heftige kritiek, vooral vanwege het feit dat Armando en Sleutelaar de SS'ers zonder commentaar aan het woord lieten.

Vanaf 1980 liet hij in een tweewekelijkse column in NRC Handelsblad 'de vijand' aan de andere kant van de Nederlands-Duitse grens aan het woord. In Berlijn, toen nog het toonbeeld van de Koude Oorlog, verzamelde Armando gespreksflarden en noteerde zijn observaties van de stad en haar bewoners in korte, bijna neutrale zinnen, wederom zonder zelf direct commentaar te leveren. Armando schetste een hoogst tegenstrijdig beeld van 'de vijand'.

Bemiddelaar

In de Nederlands-Duitse culturele uitwisseling is hij als een ambivalente bemiddelaar te kenschetsen, ook al had hij geenszins tot doel om een culturele kloof te overbruggen door zich te verzoenen met 'de vijand'. Het is hem er niet om te doen actie te voeren tegen wat hij ziet, veeleer is hij de "*Beobachter*", zoals hij zelf zegt, die door zijn werken lezers en toeschouwers hun eigen beeld in twijfel laat trekken en hervormen.

De sinds 1979 in Berlijn en Potsdam wonende kunstenaar is door zijn eigenzinnige werkwijze een belangrijke intermediair tussen Nederland en Duitsland geworden. Armando heeft niet alleen voor de Nederlandse collectieve herinnering nieuwe perspectieven geopend, hij heeft ook het beeld van de Nederlander over de Duitsers en Duitsland nieuw vorm gegeven.

Ter gelegenheid van Armando's 85e verjaardag organiseren verschillende musea en galerijen tentoonstellingen met zijn werk:

[Armando 85: Tussen het weten en begrijpen](#), Museum Oud Amelisweerd (MOA), Bunnik, 19/09/2014-01/03/2015

[Armando](#), Kröller-Müller Museum, Otterlo, 15/11/2014-22/03/2015

[Armando: Project op locatie 2014](#), Rob de Vries Gallery & Projects, Haarlem, 19/09/2014-12/10/2014

[Armando: Tekeningen 1955-2008](#), Rento Brattinga Galerie, Amsterdam, 06/09/2014-11/10/2014

[Armando: Melancholie](#), Bogert Gallery, Knokke Het Zoute (België), 23/08/2014-29/09/2014

[Armando: Werken in carborundum](#), Avenue Céramique 17, Maastricht, 28/09/2014-09/11/2014

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel:

<https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/39/kunstenaar-armando-tussen-duitsland-en-nederland>